

“Ekonomija“ – druga godina smer
Prof. dr Ivica Stojanović,
Fakultet za kulturu i medije

Gradivo iz predmeta “Ekonomija” će biti smanjeno za 20% tako što neću predavati i neće biti pitanja za ispit iz sledećih nastavnih jedinica:

1. INFLACIJA
2. REGULATORNE FUNKCIJE DRŽAVE U SAVREMENIMI TRŽIŠNIM PRIVREDAMA

Za ispit će trebati sledeća pitanja:

PRVI DEO
EKONOMIJA KAO NAUKA

1. Koja su tri osnovna ekonomska problema koja mora a rešava svako društvo i zbog čega postoje ta tri osnovna ekonomska problema?

2. Kao posledica kojih činjenica je nastao koncept oportunitetnog troška?

3. Koja je razlika između shvatanja Adama Smita i fiziokrata u vezi sa ulogom države u privredi?

4. Krajem devetnaestog, a posebno početkom dvadesetog veka, teorija ekonomske misli i praksa privrednog života zapadnoevropskih zemalja, počinju sve više da se udaljavaju jedna od druge. Zašta se zalažu ekonomisti tog doba, a kakav je privredni život istog razdoblja?

5. Zbog čega ekonomisti marginalisti samo kritikuju postojanje monopola, a i dalje se zalažu za liberalnu državu i ekonomski liberalizam?

6. Objasniti situaciju u kojoj je zbog velikih ratnih porudžbina, za vreme Prvog svetskog rata u SAD došlo do sukoba različitih interesa i tržišnih poremećaja. Da li su klasični tržišni ekonomski mehanizmi razrešili nastale sukobe interesa i tržišne poremećaje?

7. Da li je visoka privredna aktivnost u SAD posle Prvog svetskog rata bila rezultat «nove ere» (vraćanja na uslove slobodne konkurencije i ograničene uloge države) ili prelaska sa ratne na mirnodopsku privredu? Šta je pokazala Velika ekonomska kriza 1929. godine?

8. Kako Veliku ekonomsku krizu iz 1929. godine, posmatrati u svetlu Sejovog zakon tržišta (svi prodavci su i kupci) i Kejnsovog odbacivanje navedenog Sejovog zakona ?

9. Kako ekonomisti kao što su Srafa, Čemberlen i Džoana Robinson, analiziraju probleme monopola i nepotpune konkurencije?

10. U čemu se razlikuje analiza problema monopola i nepotpune konkurencije Srafe, Džoane Robinson i Čemberlena od analize koju je dao Kejns?

11. Koje su osnovne karakteristike Ruzveltovog «nju-dila» iz 1934. godine?

12. Kako su mere «nju-dila» i neposredni efekti Drugog svetskog rata i angažovanje SAD u njemu, delovali na uravnoteženje ekonomskih odnosa koji su pomećeni za vreme Velike ekonomske krize?

13. Kakva je bila uloga države u privrednom životu razvijenih tržišnih privreda i kakva je uopšte bila privredna strategija Zapadne Evripe i SAD, posle Drugog svetskog rata?

14. Zbog čega Ajzenhauerova administracija, koja je sledila kurs unapređenja interesa privatnog preduzetništva nije dovela do napuštanja niti ukidanja bilo koje bitnije mere državnog usmeravanja privrednih kretanja?

15. Posle Ajzenhauerove administracije šta je značio Program Kenedijeve administracije, koji je nazvan „novi horizonti“?

16. Koje su najvažnije uloge države u privrednom životu zemalja razvijenih tržišnih ekonomija u razdoblju državnog kapitalizma od kraja Drugog svetskog rata do prve polovine osamdesetih godina?

17. Koje uloge je država ostvarivala preko državnog sektora - državna regulativa, koja je zasnovana na direktnoj regulaciji javne svojine?

18. Koje uloge država ostvaruje preko državnog budžeta? Uloge koje ima fiskalna politika - budžetski prihodi?

19. Koje uloge država ostvaruje preko državnog budžeta? Uloge koje imaju budžetski rashodi?

20. Uloge koje država ostvaruje intervencijom u poljoprivredi?

21. Uloge koje država ostvaruje preko privrednog razvoja i ekonomske politike?

22. Zbog kojih promena u prvoj polovini osamdesetih godina prošlog veka, zemlje razvijenih tržišnih ekonomija sve teže su uspevale da istovremeno ostvare tri osnovna cilja razvoja: stabilnost, dinamičan ekonomski rast uz optimalnu stopu rasta, punu zaposlenost svih faktora razvoja i, po mogućnosti, dovoljno uravnotežen platni bilans? U čemu se sastojala osnovna dilema?

23. Kako je kejnzijanska ekonomska misao reagovala na zaoštavanje stagflacionih protivurečnosti?

24. Šta o inflaciji misle kejsijanci , a šta monetaristi?

25. Šta o nezaposlenosti misle kejsijanci, a šta monetaristi?

26. Zbog čega neokejsijanska ekonomska politika nije uspela da razreši stagflacioni čvor: visoka troškovna inflacija, visoka strukturna nezaposlenost i pad stope privrednog rasta?

27. Da li je monetarizam uspeo da razreši stagflacioni čvor: visoka troškovna inflacija, visoka strukturna nezaposlenost i pad stope privrednog rasta?

28. Koje su osnovne karakteristike operativnog monetarizma, odnosno tačerizma u Velikoj Britaniji od 1979. godine, i reganizma u SAD od 1980. godine?

29. Koje su osnovne karakteristike nove privredne filozofije zemalja razvijenih tržišnih privreda koja je postala aktuelna početkom osamdesetih godina prošlog veka, temelji se na monetarističkom pristupu u vođenju ekonomske politike, a jedni je nazivaju novi konzervativizam, a drugi liberalistički reformizam?

30. Zbog čega u prvoj polovini osamdesetih godina prošlog veka u razvijenim tržišnim privredama nisu odgovarale dotadašnje uloge koje je država ostvarivala preko državnog sektora (državna regulativa, koja je zasnovana na direktnoj regulaciji javne svojine) i zbog čega je počeo proces „demitiranja“ dotadašnjih oblika direktne regulacije javne svojine?

31. Da li je proces «demitiranja» državne regulative koja je zasnovana na direktnoj regulaciji javne svojine u razvijenim tržišnim privredama, početkom osamdesetih godina prošlog veka, u stvarnosti izvršen totalnim povlačenjem države iz oblasti regulisanja javne svojine?

32. Koje su to nove forme državne regulative javne svojine koje su u razvijenim tržišnim privredama nastale u prvoj polovini osamdesetih godina?

33. «Regulatorna reforma» u oblasti povlačenje javne svojine i njeno transformisanje u privatnu - privatizacija?

34. «Regulatorna reforma» u pogledu povlačenja države iz oblasti kontrole preduzeća i prepuštanja preduzeća slobodnom delovanju tržišta - liberalizacija?

35. Zbog čega se procesi privatizacije i liberalizacije sprovode zajedno?

36. Da li su «regulatorne reforme» u oblasti funkcionisanja tržišta radne snage u razvijenim tržišnim privredama početkom osamdesetih godina značile: 1) reforme tržišta radne snage u uslovima potpune konkurencije ka tržištu radne snage u uslovima nepotpune konkurencije, ili 2) reformu tržišta radne snage u uslovima nepotpune konkurencije ka tržištu radne snage u uslovima potpune konkurencije?

37. Šta je bio uzrok rastuće nezaposlenosti sredinom sedamdesetih godina proteklog veka u razvijenim tržišnim privredama?

38. Kako neoklasična teorija zaposlenosti koja se zalaže za tržište radne snage u uslovima potpune konkurencije, objašnjava: 1) uzroke nezaposlenosti sredinom sedamdesetih godina prošlog veka i 2) načine smanjenja pomenute nezaposlenosti?

39. Šta su Margaret Tačer i Ronald Regan dolaskom na vlast u Velikoj Britaniji, odnosno u SAD, uradili u pogledu tržišta radne snage?

40. Kakve rezultete u pogledu zaposlenosti su postigle Vlade Margaret Tačer i Ronalda Regana sprovođenjem «regulatorne reforme» u oblasti funkcionisanja tržišta radne snage?

41. Od kada i zbog čega se ekonomija kao nauka grana u dva osnovna pravca – mikroekonomiju i makroekonomiju

DRUGI DEO

MIKROEKONOMIJA

42. Šta je to "Dževonsova revolucija"?

43. Bečka (psihološka) škola? (predstavnic i shvatanja teorije vrednosti)

44. Koje su osnovne karakteristike lozanske (matematičke) škole, odnosno škole privredne ravnoteže?

45. Šta Valras misli o međuzavisnosti tržišta?

46. Zašto se maršalijanska škola još zove i neoklasična škola ekonomske misli?

47. Maršalova analiza tražnje?

48. Maršalova analiza teorije vrednosti – cena tražnje, cena ponude?

49. Po Maršalu kako se cena tražnje ponaša: 1) kada je na tržištu ponuda mala, 2) kada je na tržištu ponuda velika i 3) kada su na tržištu tražnja i ponuda u ravnoteži?

50. Da li, po Maršalu, na vrednost, odnosno cenu nekog dobra, veći uticaj ima: 1) cena tražnje, ili 2) cena ponude?

51. Maršal i teorija raspodele?

52. Pored cene koji su drugi razlozi zbog kojih obim tražnje i tražene količine mogu da se povećaju ili smanje?

53. U čemu se sastoji konfliktnost interesa između tražnje i ponude?

54. Koja je osnovna pretpostavka u vezi sa donošenjem odluka kupca i prodavca na tržištu?

55. Kako se postiže kompromis između konfliktnih interesa koje imaju kupac i prodavac na tržištu?

56. Šta je ravnotežna cena?

57. Na primeru iz udžbenika pokaži kako se sa ravnotežnom cenom postiže tržišna ravnoteža (prvi slučaj – cena 79 novčanih jedinica)?

58. Na primeru iz udžbenika pokaži kako se sa ravnotežnom cenom postiže tržišna ravnoteža (drugi slučaj – cena 69 novčanih jedinica)

59. Na primeru iz udžbenika pokaži kako se sa ravnotežnom cenom postiže tržišna ravnoteža (treći slučaj – cena 89 novčanih jedinica)

60. Koja tražnja za nekim proizvodom je cenovno elastična?

61. Koju tražnju za nekim proizvodom je cenovno neelastična?

62. Šta pokazuje koeficijent cenovne elastičnosti tražnje?

63. Kakve posledice ima povećanje cena na ukupan prihod?

64. Kakve posledice ima smanjenje cena na ukupan prihod?

65. Na koji način koncept cenovne elastičnosti tražnje omogućava preduzeću koje donosi odluku o promeni cene da sagleda posledice takve odluke na povećanje, odnosno smanjenje ukupnog prihoda?

66. Navedi moguće odnose između cenovne elastičnosti tražnje za neskim proizvodom i veličine ukupnog prihoda?

67. Navedi i objasni determinante cenovne elastičnosti tražnje?

68. Uopšte o tržištu faktora proizvodnje: 1) pojam tržišta faktora proizvodnje, 2) cene faktora proizvodnje i 3) specifičnosti ponude i tražnje za faktorima proizvodnje u odnosu na ponudu i tražnju dobara i usluga?

69. Pojam zajmovnog kapitala?

70. Šta je kamata?

71. Visina kamatne stope kao jedan od ključnih instrumenata ekonomske politike utiče na...: ?

72. Od čega zavisi visina kamatne stope?

73. Od čega zavisi da li potencijalni zajmoprimalac hoće ili neće da uzme zajam?

74. Kakva je razlika između nominalne i realne kamatne stope?

75. Objasniti zašto sa rastom kamatne stopese smanjuje tražnja za zajmovima za investicije u kapitalna dobra, zemlju i angažovanje rada?

76. Kako vlasnici zemlje mogu da stiču prihod zahvaljujući vlasništvu nad zemljom?

77. Šta renta predstavlja za vlasnika zemlje?

78. U čemu se sastoji specifičnost tržišta zemlje koja se daje u zakup u odnosu na tržišta ostalih faktora proizvodnje i objasni činjenicu da je tržišni nivo rente u celini određen tražnjom za uzimanje zemlje u zakup?

79. Objasniti koncepciju rimskih pravnika u vezi sa pravnim i ekonomskim odnosima između vlasnika radne snage, radne snage i poslodavca?

80. Da li su koncepciju tržišta radne snage rimskih pravnika u vezi sa pravnim i ekonomskim odnosima između vlasnika radne snage, radne snage i poslodavaca preuzeli kapitalistički pravni i privredni sistemi u devetnaestom veku i da li je ta koncepcija u potpunosti zaživela u praksi liberalnog kapitalizma devetnaestog veka?

81. Ko na tržištu rada u uslovima potpune konkurencije određuje ravnotežni nivo nadnica?

82. Zbog čega ni poslodavci ni radnici na tržištu rada u uslovima potpune konkurencije, i pored svoje želje i neposrednog ekonomskog interesa, ne mogu da nametnu nivo najamnina koji bi oni želeli?

83. Zbog čega su uslovi potpune konkurencije na tržištu rada mogući samo u udžbeničkim modelima?

84. Ko na tržištu rada u uslovima nepotpune konkurencije veštački ograničava ponudu rada i tražnju za radom da određuju ravnotežni nivo nadnica?

85. Pomoću kojih mera se podižu nadnice iznad ravnotežnog nivoa?

TREĆI DEO

MAKROEKONOMIJA

86. Šta su makroekonomski agregati kao zbirni izraz a) ekonomskih resursa, b) rezultata ekonomskih aktivnosti jedne zemlje, i c) koja su dva najvažnija makroekonomska agregata?

87. Koja dva značenja imaju finalna dobra i usluge?

88. Na koja tri načina se obračunava GDP?

89. Objasniti kako razlika između izvoza i uvoza dobara i usluga u periodu za koji se iskazuju makroekonomski agregati, takođe čini jednu stavku namenske upotrebe odnosno trošenja bruto domaćeg proizvoda.

90. Šta je bruto nacionalni proizvod (GNP)?

91. Šta su to per capita veličine makroekonomskih agregata GNP i GDP?

92. Šta su to nominalne i realne vrednosti makroekonomskih agregata i šta je njihov implicitni cenovni deflator?

93. Koje snage proučava Kejnsova ekonomska misao?

94. Kada je u pitanju zaposlenost od čega polazi maršalijanska ekonomska misao?

95. Kako glasi Sejov zakon tržišta? (dati i objašnjenje)

96. Kako je Kejns odbacio Sejov zakon tržišta? Šta se dešava ako prodavac dobijeni novac od prodane robe ne uloži odmah u kupovinu druge robe, odnosno uzdrži se od lične potrošnje?(Po Seju, po Kejnusu)

97. U čemu se razlikuju Kejnsova ekonomska teorija i ekonomska teorija pre Kejnusa?(Zaključci)

98. Koji faktori određuju nivo nacionalnog dohotka?

99. U čemu je značaj koncepcije sklonosti potrošnji i štednji i koncepcije marginalne sklonosti potrošnji i štednji?

100. Šta je marginalna sklonost potrošnji?

101. Šta je marginalna sklonost štednji?

102. Kako se izračunaa marginalna sklonost potrošnji?

103. U čemu se sastoji važnost koncepcije marginalne sklonosti potrošnji i marginalne sklonosti štednji?(primer)

104. Šta su ekonomisti pre Kejnosa, a šta Kejnosi i Kejnosi smatrali u vezi sa obezbeđivanjem onog obima investicija koji dovodi do pune zaposlenosti bez inflacije tražnje?

105. Šta Kejnosi predlaže kao način regulisanja obima investicija koji dovodi do pune zaposlenosti bez inflacije tražnje?

106. Šta determiniše obim nacionalnog dohotka i zaposlenosti?

107. Sa rastom neto društvenog proizvoda (nacionalnog dohotka) kako se ponašaju štednja i investicije? (komentar slike br. 3.1.)

108. Opiši prvi slučaj u kome međusobno delovanje štednje i investicija determiniše nacionalni dohodak?

109. Opiši drugi slučaj u kome međusobno delovanje štednje i investicija determiniše nacionalni dohodak?

110. Opiši treći slučaj u kome međusobno delovanje štednje i investicija determiniše nacionalni dohodak?

111. Da li ravnotežni nivo nacionalnog dohotka može da bude na raznim nivoima zaposlenosti?

112. Šta je princip multiplikatora?

113. Šta pokazuje multiplikator? (primer)

114. Objasniti odnos između multiplikatora i marginalne sklonosti štednji odnosno potrošnji?

115. Objasniti ponašanje primarnih primalaca dohotka u industriji kapitalnih dobara koje nastaje posle povećanja investicija i uticaj tog ponašanja na nacionalni dohodak?

116. Kako i koliko promene u štednji tj. sklonosti štednji, odnosno u štedljivosti, utiču na veličinu nacionalnog dohotka i zaposlenost? (analiza slike br. 3.2.)

117. Kako i koliko promene u štednji tj. sklonosti štednji, odnosno u štedljivosti, utiču na veličinu nacionalnog dohotka i zaposlenost? (Objasniti navedenu situaciju u praksi)

118. Šta je to multiplikator zaposlenosti?

119. Shvatanja kejsijanaca u vezi sa: a) uticajem porasta nacionalnog dohotka na investicije i b) u vezi sa štedljivošću nasuprot potrošnji?

120. Šta kejsijanci smatraju o marginalističkoj tvrdnji da je štedljivost uvek dobra i poželjna?

121. Po Kejsusu, do kakvih rezultata dovodi primena marginalističke doktrine štedljivosti na stanje: 1) nezaposlenosti, 2) neiskorišćenosti produkcionih resursa, 3) male tražnje, 3) nedovoljnih investicija i 4) niske kupovne moći stanovništva?

122. Kada se privreda nalazi u stanju nezaposlenosti kakav paradoks se dešava?

123. Šta je suština paradoksa štedljivosti?

124. Kada je u privredi stanje nezaposlenosti kako se odvija paradoks štedljivosti od situacije povećane štednje do situacije kada se dalje povećava pad štednje?

125. Da li je podsticanje na štednju, odnosno suzdržavanje od potrošnje u stanju nezaposlenosti i depresije, kakva je bila tridesetih godina prošlog veka, vodi obnavljanju prosperiteta ili suprotno?

126. Kakav je odnos paradoksa štedljivosti i socijalnih posledica kod marginalista, a kakav kod kejsijanaca?

127. Da li ravnotežni nivo nacionalnog dohotka može da bude na različitim nivoima zaposlenosti?(Ako može koji su to nivoi zaposlenosti?)

128. Osnovne karakteristike nivoa ravnotežnog nacionalnog dohotka koji odgovara nivou pune zaposlenosti? Kojim merama fiskalne politike se postiže nivo ravnotežnog nacionalnog dohotka kada su investicije visoke kolika je i štednja i koji odgovara nivou pune zaposlenosti?

129. Osnovne karakteristike nivoa ravnotežnog nacionalnog dohotka koji je viši od nivoa pune zaposlenosti?

130. Osnovne karakteristike nivoa ravnotežnog nacionalnog dohotka koji je niži od nivoa pune zaposlenosti?

131. Kada se privreda nađe u stanju pune zaposlenosti: 1) da li su iskorišćeni svi faktori proizvodnje, 2) da li nacionalni dohodak i proizvodnja mogu dalje da rastu i 3) kako se ponaša inflacioni «gep»?

132. Kada se privreda nađe u stanju koje je niže od pune zaposlenosti da li deflacioni «gep» dovodi so multiplikatorskog efekta na proizvodnju i nacionalni dohodak?

133. Objasniti princip akceleracije?

134. U kojim situacijama savremena postkejsijanska teorija determinisanosti nacionalnog dohotka ukazuje na neophodnost državnog intervencionizma?

135. Prema zahtevima kejsijanske makroekonomske analize, kada i kako centralne banke treba da kontrolišu ponudu novca i kredita u zemlji?

136. Prema stavovima savremene postkejsijanske makroekonomske politike kakva monetarna politika deluje u pravcu otklanjanja recesije, depresije i nezaposlenosti, odnosno depresionog tj. deflacionog „gepa“, a kakva monetarna politika deluje u pravcu otklanjanja inflacije zbog preterane tražnje, tj. inflacionog „gepa“, i obezbeđenja pune zaposlenosti bez inflacije?

137. Da li se u periodu duboke depresije, sredstva monetarne politike, odnosno manipulisanje kamatnom stopom, pokazuju kao dovoljno efikasna ?

138. Šta obuhvata budžetska politika?

139. Objasniti budžetsku politiku u svetlu Kejnsovog državnog intervencionizma (država vrši direktnu proizvodnu funkciju, država se pojavljuje kao veliki kupac i potrošač, uticaj na nivo ukupnih investicija, proizvođenje multiplikovanih efekata na obim proizvodnje, nacionalni dohodak i zaposlenost)?

140. Šta se očekuje od fiskalne politike (poreske i budžetske politike) kao jedne od savremene postkejsijanske makroekonomske politike?

141. Na koja dva načina se sprovodi postkejsijanska antidepresiona, odnosno ekspanziona fiskalna politika?

142. Kakve efekte će da proizvede postkejsijanska antidepresiona, odnosno ekspanziona fiskalna politika tj. povećanje javnih rashoda i smanjenje poreza?

143. U situaciji nislazne faze privrednog ciklusa da li se prvo pribegava kejsijanskoj ekspanzionoj monetarnoj politici ili ekspanzionoj fiskalnoj politici?

144. Koje je glavno kejnzijansko sredstvo antidepresione fiskalne politike za suzbijanje nezaposlenosti?

145. Šta je u novije vreme težište antidepresione fiskalne politike?

146. Kada se primenjuje antiinflaciona, odnosno kontrakciona fiskalna politika?

147. Šta je inflacija tražnje?

148. U situaciji uzlazne faze privrednog ciklusa kada postojeće investicije i potrošnja na nivou pune zaposlenosti prete da dovedu privredu u stanje inflacionog „gepa“, da li se prvo stavlja u pokret najpre kontrakciona monetarna politika, tj. Politika ograničavanja kredita, ili antiinflaciona, odnosno kontrakciona fiskalna politika?

149. Na koja dva načina se sprovodi antiinflaciona, odnosno kontrakciona fiskalna politika?

150. Objasniti šta je to deficitarno finansiranje, a šta državni zajam?

151. Ekonomija kao nauka bavi se izborom najracionalnije kombinacije ekonomskih ciljeva i sredstava, koja treba da oskudne resurse sa alternativnom upotrebom uposle tako da se što bolje ostvare postavljeni ekonomski ciljevi. Šta su to sredstva a šta ekonmski ciljevi?

152. Šta proučava ekonomija kao nauka?

153. Zbog čega je potrebno da se ljudi bave ekonomijom kao naukom odnosno da vrše izbor najracionalnije kombinacije ekonomskih ciljeva i sredstava?

154. Za pristalice klasične ekonomske misli odakle potiče vrednost proizvoda?

155. Kako je Maršal došao do porekla vrednosti robe?

156. U čemu se ogledaju specifičnosti tržišta faktora proizvodnje u odnosu na tržište roba i usluga?